

Vaikeavammaisten lääkinällinen kuntoutus mielenterveyskuntoutujille

KUNTOUTUS PERUSTUU LAKIIN

Vaikeavammaisten lääkinällisestä kuntoutuksesta säädetään Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksia ja kuntoutusrahaetuksia koskevassa laissa (KKRL 566/2005, 9 ja 10 §). Laki velvoittaa Kelaa järjestämään vaikeavammaisten lääkinällistä kuntoutusta silloin, kun säädetyt edellytykset täyttyvät. Kuntoutus ei ole harkinnanvaraista.

KUKA ON VAIKEAVAMMAINEN?

Henkilö on KKRL:n mukaan vaikeavammainen, jos:

- 1) Hänellä on sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuva yleinen lääketieteellinen ja toiminnallinen haitta, josta aiheutuu vähintään vuoden kestävä kuntoutustarve; sekä
- 2) edellä mainittu haitta on niin suuri, että hänellä on sen vuoksi huomattavia vaikeuksia tai rasituksia selviytyä kotona, koulussa, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa julkisen laitoshoidon ulkopuolella; ja
- 3) lisäksi kuntoutuksella voidaan tukea henkilön jokapäiväistä selviytymistä laitoshoidon ulkopuolella

Lääketieteellistä ja toiminnallista haittaa arvioidaan jokapäiväisen elämän toimintojen ja niihin liittyvien kuntoutustavoitteiden kannalta. Tällöin on otettava huomioon mm. iän mukana muuttuvat elämäntilanteet ja tehtävät, joista suoriutumista kuntoutuksella tuetaan.

KENELLE VOIDAAN MYÖNTÄÄ VAIKEAVAMMAISTEN LÄÄKINNÄLLISTÄ KUNTOUTUSTA?

Vaikeavammaisten lääkinällistä kuntoutusta voidaan myöntää vaikeavammaiselle mielenterveyskuntoutujalle

- joka ei ole julkisessa laitoshoidossa
- joka saa vähintään korotettua eläkkeensaajan hoitotukea tai vammaistukea

KUNTOUTUKSEN TAVOITE JA TOTEUTUS

Kuntoutuksen tavoitteena tulee olla kuntoutujan työ- tai toimintakyvyn säilyttäminen tai parantaminen. Kuntoutuksen tulee olla sellaista, että sen voidaan perustellusti odottaa johtavan kuntoutumistavoitteiden saavuttamiseen.

KUNTOUTUSSUUNNITELMA

Vaikeavammaisten lääkinällisen kuntoutuksen tulee perustua kuntoutujan hoidosta vastaavassa **julkisen** terveydenhuollon yksikössä tehtyyn kirjalliseen kuntoutussuunnitelmaan. Hoidosta vastaava yksikkö on se julkisen terveydenhuollon yksikkö, joka on vastuussa vaikeavammaisen hoidon ja kuntoutuksen järjestämisestä (KKRL 9 §). Kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon aikaisemmilta kuntoutusjaksoilta tai muilta palvelujen tuottajilta saadut palautteet ja suositukset, mutta suunnitelma tehdään hoidosta vastaavan julkisen terveydenhuollon toimintayksikön arvioinnin perusteella. Suunnitelman laatijana ei voi olla taho, joka samalla toimii suunnitellun kuntoutuksen palveluntuottajana.

Kuntoutussuunnitelman tekee lääkäri tai lääkäri ja moniammatillinen tiimi. Lain mukaan suunnitelman laatimiseen osallistuu myös kuntoutuja taikka hänen omaisensa tai muu läheisensä. Suunnitelma laaditaan vähintään yhdeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Kela, sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto ovat yhdessä laatineet vaikeavammaisen lääkinällistä kuntoutussuunnitelmaa varten lomakkeen KU207. Sitä suositellaan käytettäväksi Kelalle toimitettavien vaikeavammaisten kuntoutussuunnitelmien pohjana. Se löytyy mm. osoitteesta www.terveysportti.fi.

MILLAISTA KUNTOUTUSTA VOIDAAN JÄRJESTÄÄ?

Lain tarkoittama vaikeavammaisten lääkinällinen kuntoutus toteutetaan joko **pitkäaikaisina tai vaativina** kuntoutusjaksoina laitos- tai avohoidossa. Vaikeavammaisten lääkinällinen kuntoutus ei saa olla välittömään sairaanhoitoon liittyvää. Kuntoutus katsotaan välittömään sairaanhoitoon liittyväksi silloin, kun sen aikana tehdään diagnostisia ja hoidollisia ratkaisuja.

Pitkäaikaiset laitoskuntoutusjaksot kestävät yli kahdeksantoista arkipäivää yhtäjaksoisesti Kelan hyväksymissä laitoksissa. Pitkäaikaiset avokuntoutusjaksot ovat muuna kuin sopeutumisvalmennuksena toteutettavia yksilöllisiä kuntoutusjaksoja. Ne kestävät kuntoutussuunnitelmaan perustuen vähintään yhden, enintään kolme vuotta. Avohoitona toteutetaan lääketieteellisesti päteviksi katsottuja kuntoutusmenetelmiä ja terapioida kuten:

- ▶ fysioterapia
- ▶ toimintaterapia
- ▶ puheterapia
- ▶ psykoterapia
- ▶ muu terapia (esim. perhe- ja kuvataideterapia)
- ▶ neuropsykologinen kuntoutus

Päiväkuntoutusta voivat tuottaa yksityiset laitokset, jolloin kuntoutuja saa päivän aikana vähintään kahta eri terapiamuotoa ja hänellä on mahdollisuus lepoon ja ruokailuun.

Vaativia kuntoutusjaksoja ovat yksilöllisesti suunnitellut avo- tai laitosjaksoina toteutettavat sopeutumisvalmennus- ja kuntoutusjaksot. Ne ovat tehostettuja, useamman kuin yhden toimintamuodon kokonaisuuksia ja edellyttävät erityisasiantuntemusta ja -osaamista. Esimerkkinä vaativista kuntoutusjaksoista ovat Mielenterveyden keskusliiton *Otetta elämään pitkään sairastaneille* -kuntoutuskurssit.

OTETTA ELÄMÄÄN PITKÄÄN SAIRASTANEILLE -KUNTOUTUSKURSSIT

Mielenterveyden keskusliitto järjestää vaikeavammaisten lääkinnällisenä kuntoutuksena *Otetta elämään pitkään sairastaneille* -kuntoutuskursseja. Ne perustuvat hyvän mielenterveyskuntoutuksen periaatteisiin, jotka ovat kehittyneet kokemuksen myötä kuntoutuskurssitoiminnassamme.

Kurssien tarkoituksena on tukea kuntoutujia omaa elämää ja kuntoutumista koskevien tavoitteiden miettimisessä. Kurssit tarjoavat tietoa kuntoutumisprosessista ja mahdollisuuden löytää yhdessä toisten kanssa uusia keinoja kuntoutumisen edistämiseksi. Jokainen kurssilainen laatii kurssille henkilökohtaiset tavoitteet, joita käsitellään yhdessä. Kuntoutuja nähdään oman elämänsä asiantuntijana.

Kurssiohjelmaan kuuluu mm. alustuksia kuntoutumisesta, pienryhmätyöskentelyä, luovaa ryhmätoimintaa, ohjattua liikuntaa, retkiä sekä yksilölliset palautekeskustelut. Kurssilla on aina mukana vertaisohjaaja, joka kertoo omasta kuntoutumisestaan.

Kurssit ovat Kelan rahoittamia ja osallistujille maksuttomia. Kurssit toteutetaan Kelan hyväksymissä laitoksissa. Kurssit muodostuvat kahdesta viikon mittaisesta kuntoutusjaksosta, jotka toteutetaan puolen vuoden välein toisistaan. Sen jälkeen on mahdollista hakea vielä erilliselle viikon mittaiselle syventävälle kuntoutuskurssille.

KURSSILLE HAKEUTUMINEN

1. Hakijalla tulee olla voimassaoleva Kelan päätös vähintään korotetusta hoito- tai vammaistuesta.
2. Kurssille haetaan Kelan kuntoutushakemuslomakkeella *Ku 102* ja liitteellä *Ku 104*.
3. Hakemuksen liitteenä tulee olla kuntoutussuunnitelma, josta ilmenee kuntoutuskurssitarve.
4. Hakemukseen kirjataan hoitavan tahon suositus ja kannanotto hakijan soveltuvuudesta kurssille.
5. Päätös kurssivalinnasta postitetaan kaikille hakijoille. Yhdelle kurssille mahtuu 16 kurssilaista.
6. Matkat kurssipaikkaan järjestää hakija tai häntä hoitava taho. Matkakustannuksista Kela korvaa omavastuun ylittävän osuuden jälkikäteen. Tarvittaessa myös saattajan matka korvataan.